

INFORMATIEMEMO RAAD

Kenmerk: 18INF00079

Datum advies: 28 juni 2018	Onderwerp: Evaluatie Kernenestafette
Kennis nemen van: De evaluatie van de Kernenestafette	
Status advies: openbaar	Argument: (indien niet openbaar)
Portefeuillehouder: D.E.W. Horsthuis-Tangelder	Datum b&w-vergadering: 10 juli 2018
Bijlagen:	

Kennis nemen van:

De evaluatie van de Kernenestafette

Inleiding

De gemeente Overbetuwe maakt zich sterk voor 'krachtige kernen': krachtige kernen werken aan thema's rond het versterken en behouden van hun levendigheid en sociale vitaliteit. Het belang dat de gemeente Overbetuwe hecht aan krachtige kernen, heeft in 2015 geleid tot de vraag aan de Gelderse adviesorganisatie SpectrumElan om de kernen binnen onze gemeente te begeleiden bij initiatieven om de leefbaarheid te versterken. Deze begeleiding is geboden in estafettevorm, onder de werktitel 'Kernenestafette'.

Achtergrond

Kracht in de Kernen

De gemeente Overbetuwe maakt zich sterk voor de leefbaarheid in 'krachtige kernen'. In onze gemeente Overbetuwe spelen verschillende thema's rond het behouden van levendigheid in onze kernen. De 'sociale agenda's' van de kernen worden bepaald door thema's rond levendigheid en sociale vitaliteit die de kernen zelf als urgent ervaren. Onze kernen, dorps- en wijkraden denken hier ook over na. Sinds een aantal jaren gaan we uit van een andere invulling van de rol van de gemeente en is er tegelijkertijd minder budget beschikbaar. Dat vraagt om meer inzet van de samenleving en biedt ook meer ruimte voor initiatieven van bewoners zelf. De gemeente ondersteunt hen daarbij als dat nodig is.

Kernen aan zet in de Kernenestafette

Wat willen en kunnen de kernen zelf om leefbaar en sociaal vitaal te worden en blijven? Dat weten de mensen die er wonen zelf het beste en is in elke kern anders. De gemeente vertelt niet hoe het moet, maar laat het initiatief bij de kernen zelf en ondersteunt daarbij indien nodig. Die ondersteuning boden we in de vorm van een estafette, omdat niet alles tegelijk kan. Het initiatief vanuit de kernen bepaalde de volgorde. Door de estafettevorm waarbij het stokje steeds werd doorgegeven, leerden de kernen ook van elkaar.

De aanpak

In 2 jaar tijd kregen alle Overbetuwse kernen de kans zichzelf en hun concrete plannen rond levendigheid en sociale vitaliteit te ontwikkelen en te presenteren in een estafette benadering, zodat de kernen van elkaar konden leren en de werkorganisatie meer ervaring kon opdoen in het samenwerken met inwoners.

De Kernenestafette bouwde voort op bestaande lokale sociale netwerken die we met elkaar wilden versterken en koesteren. In de Kernenestafette wilden we de eigen kracht van de gemeenschap boven tafel brengen, versterken en behouden.

We legden het initiatief bij de dorpen zelf. Dat wat in de kernen als urgent wordt ervaren rond levendigheid en sociale vitaliteit, bepaald de 'sociale' of 'maatschappelijke' agenda van een kern. De financiering en uitvoering van plannen, was ook nadrukkelijk onderdeel van het begeleidingsproces in de Kernenestafette: wat kunnen de kernen zelf organiseren aan energie en middelen en waar ondersteunt de gemeente initiatieven.

De gemeente pakte de rol van genodigde en actief luisteraar (meer samenleving, andere overheid). Spectrum heeft vanuit haar expertise als onafhankelijk procesbegeleider gefungeerd.

Het creëren van draagvlak, het betrekken van verschillende groepen, een goede communicatie en onderlinge samenwerking zijn belangrijke succesfactoren in een deze aanpak.

Beoogd effect

Het beoogde effect van de Kernenestafette was het versterken van de levendigheid en sociale vitaliteit van de kernen vanuit de urgentie van de kernen zelf, met meer ruimte voor de inzet van de samenleving en voor initiatieven van inwoners en bewonersorganisaties. Daarnaast het opdoen en delen van ervaring in de 'nieuwe' manier van samenwerken tussen samenleving en gemeente. Voor de kernen Heteren, Elst-Zuid, Oosterhout en Slijk-Ewijk is dit effect volgens de bij de Kernenestafette betrokkenen uit de kernen, behaald. Voor de kern Driel geldt dat niet.

Resultaat

In totaal hebben vijf kernen een proces in de Kernenestafette doorlopen. Dat betekent dat zij onder begeleiding van Spectrum hebben gewerkt aan het verder ontwikkelen van initiatieven uit de kern waarvoor urgentie werd ervaren en energie en krachten uit de kernen zijn gebundeld om een bijdrage te leveren aan de levendigheid en/of sociale vitaliteit van de kern.

Het delen van ervaringen vond plaats in de verschillende bijeenkomsten die de Kernenadviseurs voor de dorps- en wijkraden organiseerde.

Hieronder een korte schets en evaluatie van de vijf processen uit de Kernenestafette.

De vijf processen in de Kernenestafette

Heteren

De jongeren in Heteren wilden graag de leefbaarheid van Heteren voor jongeren vergroten. Volwassenen vanuit verschillende maatschappelijke organisaties boden jongeren in Heteren ureninzet aan om hun doelen te verwezenlijken. De ondersteuningsvraag aan SpectrumElan bestond uit het helpen van de groep met het plannen van activiteiten om de vaart erin te houden en tevens om mee te denken over financiering van de plannen door derde partijen. Jongeren Centrum Insula is van binnen en buiten opgeknapt, onder andere tijdens NL Doet 2016, er is een sponsordiner georganiseerd en er zijn basisscholen bezocht om kinderen uit groep 8 kennis te laten maken met de Soos. Op 9 juli 2016 werd de Jongerensoos officieel heropend. Hierbij werd ook het stokje van Heteren in de Kernenestafette weer overgedragen aan de gemeente. Zowel de jongeren als de volwassenen gaven aan tevreden te zijn over de begeleiding van SpectrumElan en het behaalde resultaat.

Elst Zuid

De oorspronkelijke vraag aan SpectrumElan betrof hoe het bestuur te versterken en het draagvlak in alle buurten te verbreden. Er zijn sinds de start van de Kernenestafette 3 nieuwe bestuursleden aangetreden, waarmee het doel is behaald. Er ontstond meer bestuurskracht en ruimte om vragen te stellen over werkdruk, ambitieniveau van het wijkplatform, aftreding, rollen en kwaliteit. Tot medio 2017 is er gewerkt aan een goede bestuursstructuur om voldoende stabiliteit te bereiken voor een gezonde belangenorganisatie van bewoners in Elst-Zuid. Men is zelf aan de slag gegaan met het actief ophalen van de vragen die er onder de verschillende inwonersgroepen leven. Daarbij wordt vooral ook gedacht aan het actief betrekken van jongeren in de wijk. Het bestuur ging op eigen kracht verder met het verdelen van rollen en het zoeken naar praktische oplossingen om nieuw met oud te verbinden. Al met al stond er binnen het korte tijdsbestek van een half jaar een nieuw, ambitieus bestuur met een uitgebreid netwerk. Dit had als resultaat dat het bestuur een betere inhoudelijke output kon geven en actiever kon worden. Dit heeft de levendigheid versterkt in Elst Zuid. Het wijkplatform was zeer tevreden over de geboden procesbegeleiding en het daarmee behaalde resultaat. *

Driel

In Driel bestond een breed gedragen wens voor een maatschappelijke voorziening voor meerdere doelgroepen, vooral de 12+ jeugd. Betrokken partijen hadden tegengestelde belangen maar een breed gevoelde urgentie voor actie. Om breed draagvlak te creëren startte het initiatief binnen de Kernenestafette, onder de vlag van de dorpsraad Driel. Na een proces van een half jaar bleek er bij de betrokken partijen in Driel niet langer draagvlak te bestaan voor de aanleg van een multifunctioneel veld op de beoogde locatie en onder de door de gemeente gestelde voorwaarden. Daarmee heeft de Kernenestafette in 2016 in Driel niet geleid tot het gewenste resultaat (zie raadsinformatiememo Corsanummer 16inf00165). Met de in december 2016 door de raad aangenomen motie (Corsanummer 16rb000129) om een maatschappelijke voorziening in Driel te realiseren, hebben wij met betrokkenen in Driel nog eenmaal getracht om nieuwe stappen te zetten en tot resultaat te komen. Hierbij is nadrukkelijker het jongerenwerk (Forte Welzijn) betrokken. In april 2017 heeft bedoelde bijeenkomst plaats gevonden. Door al deze partijen werd de conclusie getrokken dat er op dat moment te weinig motivatie en draagvlak was om aan een nieuw initiatief binnen de Kernenestafette te werken. Omdat daarmee het brede draagvlak in Driel ontbrak, is de Kernenestafette voor Driel definitief beëindigd.

** Na beëindiging van het Kernenestafetteproces, zijn er andere ontwikkelingen geweest die er toe hebben geleid dat het bestuur van het wijkplatform Elst-Zuid is afgetreden.*

Oosterhout

Het dorp Oosterhout heeft bij monde van de dorpsraad de volgende ondersteuningsvraag gesteld: wil de Kernenestafette procesondersteuning bieden om te komen tot een stabiele uitgangspositie voor het realiseren van een 'Dorpshart Oosterhout'.

Het Dorpshart Oosterhout is een zeer complex en langdurig proces: er spelen veel belangen, er zijn vele stakeholders, het gaat over planologische ontwikkelingen, woningbouw, een monument, grondeigendom, het vraagt verschillende expertises en de financiering betreft een miljoenenproject. Inwoners hebben deze benodigde financiële middelen en/of expertise niet allemaal zelf.

De procesondersteuning van SpectrumElan in dit complexe proces is daarom door de betrokkenen als zeer nuttig ervaren: expertise, tijd en geduld werden ingebracht, inwoners bij elkaar gehouden en de sfeer is goed gebleven. De begeleiding heeft ervoor gezorgd dat het project nog steeds van de inwoners en de dorpsraad Oosterhout is. De procesbegeleider van SpectrumElan ondersteunt de inwoners nog steeds, niet meer vanuit de Kernenestafette maar sinds 2018 gefinancierd uit het Gelderse Programma Leefbaarheid.

Er zijn nog zorgen over de exploitatie van het dorpshuis in de kerk, de parkeerproblematiek rondom het nieuwe dorpshart, de bouwkundige staat van de kerk en de inpassing in de capaciteit. Ook wordt gezocht naar alternatieve manieren om de investering, met hulp van het dorp, rond te krijgen.

In december 2016 hebben de wethouders van Baal en Ross aangegeven dat de gemeente positief staat tegenover het ontwikkelen van een dorpshart voor Oosterhout, vanuit het belang dat wordt gehecht aan de thema's Langer Thuis Wonen, starterswoningen, duurzaamheid (G5), de leefbaarheid in kleine kernen en de herontwikkeling van de kerk. In juli 2017 is het plan voor een dorpshart Oosterhout behandeld in de regiekamer van de gemeente Overbetuwe en is positief geadviseerd aan het college. Diverse politieke partijen hebben daarna het Dorpshart Oosterhout in hun programma opgenomen, wat aangeeft dat er politiek draagvlak bestaat voor het Dorpshart Oosterhout.

Slijk-Ewijk

De vraag van het dorpshuisbestuur Beatrix in Slijk Ewijk luidde: hoe kunnen wij door het gebruik van het dorpshuis de onderlinge verbondenheid tussen verschillende inwonersgroepen van Slijk Ewijk vergroten?

Naast dit Kernenestafette project, dat is aangevraagd door het bestuur van het dorpshuis en waarbij het ging om meer verbinding tussen inwoners door middel van het vergroten van activiteiten, liepen er nog twee ander trajecten in Slijk Ewijk die onlosmakelijk verbonden zijn met het resultaat. Dit betreft de ondersteuning van het dorpsbestuur door DKK vanwege verschillen van inzicht tussen de uitbater van het dorpshuis en het dorpshuisbestuur. Daarnaast loopt er een praktijkgericht onderzoekstraject naar burgerkracht vanuit het Programma Leefbaarheid van de Provincie Gelderland.

Eind 2016 is men in Slijk Ewijk begonnen met het opstarten van kleinschalige initiatieven en activiteiten. De deelname aan activiteiten in het dorpshuis is sindsdien significant toegenomen. Meer groepen inwoners maken gebruik van het dorpshuis. Er wordt samen gegeten, er is een creatieve middag en er is een activiteitencommissie. Het is een proces geweest van kleine stappen en een lange adem. Door de wisseling van uitbaters is er tijd en ruimte nodig om het gebruik van het dorpshuis nog verder uit te bouwen.

De Kernenestafette is een vonkje geweest om meer activiteiten te gaan ontwikkelen. De financiële bijdrage, uit het uitvoeringsbudget 'Kracht van de Kernen', heeft het mede mogelijk gemaakt om activiteiten te organiseren. Het activeren van inwoners heeft de verstoorde verhoudingen en sfeer rondom het dorpshuis naar de achtergrond verschoven. De onderlinge verbondenheid in

Slijk Ewijk is vooral vergroot door een ander invulling en gebruik van het dorps huis. Maar het betrekken van nieuwe mensen bij de activiteiten en het dorps huis blijft een aandachtspunt.

Financiën

Voor de uitvoering van de Kernenestafette in de vorm van procesbegeleiding geboden door SpectrumElan, is voor de periode 2015-2017 een investeringspost van € 59.000 opgenomen. Dit budget is volledig besteed aan de procesbegeleiding van de vijf kernen. Er heeft geen overschrijding van het begrootte budget plaats gevonden. In overleg met de projectleider van de Kernenestafette heeft de kern Oosterhout binnen het begrootte budget meer begeleiding van Spectrum ontvangen gezien de complexiteit van hun plan en ondersteuningsvraag.

Ondersteuning

Voor toekomstige ondersteuning van de kernen bij de ontwikkeling van initiatieven ter verbetering van de leefbaarheid van hun kern, kunnen zij gebruik maken van verschillende vormen van ondersteuning: advisering en ondersteuning van de Kernenadviseurs; het werkbudget van de kernen; van het gemeentelijk Innovatiefonds; het FMI - zolang overbetuwend doet nog niet overal is "uitgerold" - en tenslotte van het Gelderse Provinciale Programma Leefbaarheid.

Daarnaast zijn er andere middelen die de kernen kunnen ondersteunen zoals de websites onsoverbetuwend en overbetuwendvoorelkaar, het dorpsprofiel, de burgerbetrokkenheidsprofielen en de sociale kaart vanaf september 2018.

Conclusies en aanbevelingen

Op basis van evaluatiegesprekken met betrokkenen van de vijf processen in de Kernenestafette, komen de volgende conclusies en aanbevelingen naar voren die betrekking hebben op het versterken van de levendigheid en sociale vitaliteit van de kernen vanuit de urgentie van de kernen zelf, waarbij er meer ruimte komt voor inzet van de samenleving en voor initiatieven van inwoners en bewonersorganisaties en op de 'nieuwe' manier van samenwerken tussen samenleving en gemeente:

- *Ruimte voor initiatieven*
Voor het bereiken van resultaat op leefbaarheid in de kernen blijft ruimte nodig voor betrokkenheid en initiatieven van inwoners. Juist zij weten vaak waar de kracht van hun kern ligt. Inwoners bepalen daarbij zelf hoeveel ruimte zij nodig hebben.
- *Gebiedsgericht werken*
Betrekt andere (gemeentelijke) projecten en processen bij inwonersinitiatieven en omgekeerd. Te vaak worden initiatieven en andere ontwikkelingen in een kern los van elkaar gezien. Dat leidt tot ineffectiviteit en vaak tot frustratie bij inwoners en bewonersorganisaties. Bekijk aan de voorkant van een initiatief welke andere processen mogelijk ook een rol spelen. Betrek ook bij de grotere processen binnen het fysiek-ruimtelijk domein bewonersorganisaties en inwoners die in het desbetreffende proces, project of gebied betrokken zijn.
- *Ondersteuning*
Biedt inwoners ondersteuning indien nodig. Naast ruimte voor het ontwikkelen van initiatieven is er vaak een vliegwiel, in de vorm van ondersteuning, nodig om de gevoelde urgentie in initiatieven om te zetten met een blijvend resultaat. Belangrijk daarbij is om het niveau en extensie van de ondersteuningsvraag te verhelderen: is er behoefte aan ondersteuning van onze Kernenadviseurs, is er ondersteuning nodig van een van onze samenwerkingspartners zoals Forte Welzijn of is er externe (proces-) begeleiding nodig zoals van SpectrumElan of andere adviesorganisaties.
Na afloop van een proces of project moet er, bijvoorbeeld door de kernenadviseurs of projectleider, beoordeeld worden wat er nodig is voor een blijvend resultaat.

- *Rollen en verantwoordelijkheden*
Voor een effectieve samenwerking en het behalen van resultaat is helderheid over rollen en verantwoordelijkheden tussen de verschillende partijen van wezenlijk belang. Bepaal deze bij elk nieuw initiatief of proces vóóraf en stel deze eventueel tussentijds bij. Bij eenvoudige vragen en initiatieven is de rolverdeling meestal ook eenvoudig. Bij complexe processen is helderheid over de rolverdelingen vaak een stuk ingewikkelder terwijl deze dan juist zo belangrijk is. Zowel ambtelijke als bestuurlijk kan onze gemeente hier nog verbeterlagen in maken.
- *Verwachtingenmanagement*
Helderheid over rollen en verantwoordelijkheden betekent ook een helder verwachtingenmanagement zonder vooraf de (gemeentelijke) kaders zo scherp te stellen dat er geen enkele ruimte overblijft voor initiatief van inwoners.
- *Partnerschap en Eigenaarschap*
De samenwerking tussen inwoners en gemeente zal effectiever zijn als alle partijen zich bewust zijn van hun partnerschap en gezamenlijke verantwoordelijkheid en daar ook naar handelen. Duidelijkheid over ieders rol hangt hiermee samen. Door het meegeven van kaders en het respecteren van genomen beslissingen geef je inwoners eigenaarschap
- *De gemeente als betrouwbare partner*
Onze kernen hebben behoefte aan een gemeente die zowel ambtelijk als bestuurlijk een betrouwbare partner is. Voor onze inwoners betekent dit vooral transparant en eenduidig zijn over mogelijkheden, kaders en verantwoordelijkheden, betrokkenheid tonen en het nakomen van afspraken. Maar ook vertrouwen géven aan inwoners.
- *Communicatie*
Bij het bovenstaande hoort een heldere en transparante communicatie op alle niveaus van onze gemeente.

Met deze conclusies en aanbevelingen sluiten we de Kernenestafette af.
Het college neemt deze mee in de doorontwikkeling van het Gebiedsgericht Werken.

Behandelend adviseur voor technische vragen: J.T. van der Horst, tel.: 14 0481, email: j.vanderhorst@overbetuwe.nl

HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS,
de gemeentesecretaris, de burgemeester,

drs. C.W.W. van den Berg

drs. A.S.F. van Asseldonk